

Üniversite Öğrencilerinin Meslek Tercihleri: Suriyeli Üniversiteliler Üzerine Bir Araştırma

University Career Preferences: A Qualitative Researc on Syrian University
Students

Saliha YILMAZ

Milli Eğitim Bakanlığı

Ministry of National Education

slh.brdkc.02@hotmail.com

ORCID: 0009-0004-2998-360X

M. Doğan KARACOŞKUN

Prof. Dr., Kilis 7 Aralık Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Din Psikolojisi
Bilim Dalı

Prof. Dr., Kilis 7 Aralık University, Faculty of Theology, Department
of Psychology of Religion

mkaracoskun@kilis.edu.tr

ORCID: 0000-0002-7413-340X

Makale Bilgisi | Article Information

Makale Türü / Article Type: Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Date Received: 10 Eylül/September 2024

Kabul Tarihi / Date Accepted: 18 Kasım/December 2024

DOI: 10.53683/gifad.1546713

Atıf / Citation: Yılmaz, Saliha – Karacoşkun, M. Doğan. "Üniversite Öğrencilerinin Meslek Tercihleri: Suriyeli Üniversiteliler Üzerine Bir Araştırma/ University Career Preferences: A Qualitative Researc on Syrian University Students". *Gıfad: Gümüşhane Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi / The Journal of Gumushane University Faculty of Theology*, 14/27 (Ocak/January 2025/1): 219-248

İntihal: Bu makale özel bir yazılım ile taranmıştır. İntihal tespit edilmemiştir.

Plagiarism: This article has been scanned by special software. No plagiarism was detected.

Web: <http://dergipark.gov.tr/pub/gifad> **Mail:** ilahiyatdergi@gumushane.edu.tr

Copyright© Published by Gümüşhane Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi / Gumushane University, Faculty of Theology, Gümüşhane, 29000 Türkiye. Bütün hakları saklıdır. / All right reserved.

Öz

Bu çalışmanın amacı, Suriye'den Türkiye'ye göç etmiş üniversite öğrencilerinin meslek tercihlerini ve meslek tercihlerini etkileyen faktörleri incelemektir. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı bu çalışmada, fenomenoloji (olgubilim) deseni tercih edilmiştir. Çalışma, Kilis ilinde gerçekleştirilmiş olup amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi ile 13 kadın ve 7 erkek üniversite öğrencileri ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşme yöntemi ile bilgiler toplanmış ve toplanan veriler betimsel analiz tekniği ile çözümlenmiştir. Linda Gottfredson'un Daraltma-Uzlaşma kuramına göre temalar oluşturulmuş ve veriler bu temalara göre kategorize edilmiştir. Çalışma sonucunda, kadın ve erkek katılımcıların meslek tercihlerinde cinsiyet faktörünün önemli ve etkili olduğu görülmüştür. Katılımcıların meslek tercihlerinde, cinsiyetlerine uygun olarak algılanan toplumsal cinsiyet rollerine yönelme eğiliminde oldukları gözlemlenmiştir. Araştırmada mesleklerin cinsiyet rolleri ile uyumlu olduğu tespit edilmiştir. Küçük yaşlarda hayal edilen meslekler ile gençlik yıllarında tercih edilen mesleklerin bireylerin cinsiyetleri ile uyumlu olması, toplumsal öğretilerde cinsiyetçi yaklaşımın baskın olduğunu düşündürmüştür. Yine cinsiyet rollerinin bir yansıması olarak erkekler güç ile ilişkilendirilen mesleklere yönelirken kadınlar pek fiziksel güç gerektirmeyen, güvenli ve rahat olduğu düşünülen mesleklere yönelmiştir. Hayal ettikleri meslekler ile icra etmek istedikleri meslekler arasında ciddi farklılıkların bulunması ise bir diğer önemli husus olarak gözlemlenmiştir. Ayrıca istemedikleri bir bölümü okuyan katılımcılar, herhangi bir mesleki beklenti geliştirmediklerini ifade etmişlerdir. Bununla birlikte, erkek katılımcılar ağırlıklı olarak sayısal bölümlerden tercihlerini oluştururken kadın katılımcıların çoğunluğu sözel ve eşit ağırlık alanlarından tercihlerini oluşturmuşlardır.

Anahtar Kelimeler: Orta Doğu ve Göç Araştırmaları, Suriyeli Göçmenler, Üniversite Öğrencileri, Linda Gottfredson, Meslek tercihleri, Cinsiyet rolleri.

Abstract

The aim of this study is to examine the vocational preferences of university students who migrated from Syria to Turkey and the factors affecting their vocational preferences. In this study, in which qualitative research method was used, phenomenology design was preferred. The study was conducted in Kilis province and interviews were conducted with 13 female and 7 male university students using criterion sampling method, which is one of the purposeful sampling methods. Information was collected by interview method and the collected data were analysed by descriptive analysis technique. Themes were created according to Linda Gottfredson's Narrowing-Reconciliation theory and the data were categorised according to these themes. As a result of the study, it was seen that the gender factor

was important and effective in the occupational preferences of female and male participants. It was observed that the participants tended to tend towards gender roles perceived as appropriate for their gender in their occupational preferences. In the study, it was determined that occupations are compatible with gender roles. The fact that the professions imagined at a young age and the professions preferred in youth are compatible with the gender of individuals suggests that the sexist approach is dominant in social teachings. Again, as a reflection of gender roles, while men tend towards professions associated with power, women tend towards professions that do not require much physical strength and are thought to be safe and comfortable. The fact that there were serious differences between the professions they dreamed of and the professions they wanted to perform was observed as another important issue. In addition, participants who studied in a department they did not want to study stated that they did not develop any professional expectations. In addition to this, while male participants predominantly preferred numerical departments, the majority of female participants preferred verbal and equal weight departments.

Keywords: *Middle East and Migration Studies, Syrian Migrants, University Students, Linda Gottfredson, Occupational preferences, Gender roles.*

Extended Summary

Choosing a profession is important for human life. For this reason, it is important to understand the career selection process well. Many theories have been developed to understand this process. Each theory tries to explain a different aspect of career choice. However, no theory alone is strong enough to explain this process. The study tried to address the career selection process from a different perspective. The basis of the study is Linda Gottfredson's theory. In the literature studies, information on the application of this theory in Turkey for the career selection process could not be found. For this reason, it is expected to contribute to the field.

Linda Gottfredson's theory is based on a longitudinal study. According to the theory, career choice begins at the age of 3, expands in adolescence, and is decided in the teenage years. In this process, individuals have a variety of professions. Over time, the job of your dreams is replaced by realistic choices. There are individual and environmental factors that affect preferences. Individual preferences are determined by factors such as intelligence, age and gender. The environmental conditions in which individuals grow up, the rules in the social order and living conditions constitute environmental conditions. The combination of all these various factors and more creates the career choice. However, as our study is of university students, it only includes students who are active in the academic year in question.

The aim of our study is to investigate the career preferences of Syrian university students and the factors affecting their career choices. The fact that choosing a career is a difficult, long and complex process shows that it is a subject worth researching. When migration and war elements are added to all these difficulties, the career selection process becomes more challenging. It was aimed to investigate the importance of profession and education for Syrian university students who want to rebuild their lost lives. For this reason, interviews were held with immigrated Syrian university students studying in different departments at Kilis 7 Aralık University. Qualitative method was applied in the research and the collected data were interpreted through descriptive analysis. In the light of the data obtained, results consistent with the theory were obtained in career choice for Syrian university students. The main themes of the theory are: gender, dignity and workplace. It has been observed that gender is important in the participants' career choice.

It was observed that participants tended to align their career choices with gender roles perceived as appropriate for their sex. They made statements about the professions suitable for women and the professions suitable for men. Women were thought to be weak and need to be protected, and professions for women were chosen in line with this idea. Men, on the other hand, were associated with strength and power, and their professions were created in line with this idea. In the study, it stands out that the participants attach importance to human characteristics. Participants stated that people are not respected just because they have a good profession. For the participants, just being a doctor was seen as insufficient, but being a good doctor was seen as important. In other words, a socially prestigious profession may be important, but the type of person one is from an individual perspective is also considered important. As for the field of work, individuals did not follow their dreams, on the contrary, they made realistic choices. In addition, environmental conditions and opportunities were important in career choices. Some participants could not choose the departments they wanted. Reasons such as the fact that the departments they wanted were not available in the city they lived in or financial inadequacies had an impact on this situation. They mentioned that they could work in Turkey after graduation. In addition, the most preferred countries were Qatar, Dubai, Germany and Canada. Another finding is whether the preferred department is desired by the individual. Students studying in the department they want have developed professional expectations. However, students studying in the

department they did not want stated that they did not develop any professional expectations.

Syrian immigrant university students advised Syrian students to learn the Turkish language very well. They also recommended socializing with Turkish students and doing activities together.

As a result of the study, it was concluded that the predictions of the theory are effective in choosing a profession. It is thought that especially the professional gender factor may limit the potential of individuals. For this reason, it was deemed important to provide training that could reduce gender discrimination. In this way, individuals' talents can be made more visible. Additionally, the importance of language learning was also seen in this study. Language learning of immigrant students can be supported with courses. In this way, social conflict can be reduced. In addition, language learning is considered important for university graduates and immigrant Syrian students to become skilled workers.

Giriş¹

Suriyeli bireyler, aradan geçen uzun yıllar içerisinde hayata tutunmaya çalışarak yeni bir yaşam kurma çabası içerisinde olmuşlardır. Eğitim, barınma, meslek edinimi, geçim yolları vb. bunların başında gelmektedir. Türkiye, bu alanların önemi üzerine çalışmalar gerçekleştirmiştir. Eğitim ve öğretim faaliyetlerine ise bilhassa önem göstermiştir.² Geçici koruma kapsamına alınan Suriyeli insanların artık geriye dönemeyeceğine yönelik bazı görüşler söz konusudur. Bu görüşler arasında savaşın tahmin edildiği gibi kısa sürede bitmemesi, göç eden insanların evlilik ve iş yolları ile hayatlarını düzenlemiş olmaları gibi durumlar ifade edilebilir.³ Hem kalıcılık, hem yoğun kitlesel göç hem de birlikte yaşam pratiği Türkiye için ekonomik, politik, sosyal ve daha birçok alan bakımından avantajlı ve dezavantajlı durumları beraberinde getirmiştir.⁴

¹ Bu makale, Prof. Dr. Mustafa Doğan KARACOŞKUN danışmanlığında tamamlanan "Suriyeli Göçmen Üniversite Öğrencilerinin Meslek Tercihleri (Kilis İli Örneği)" isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

² Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü (HBOGM) "Geçici Koruma Altında Bulunan (SURIYE) Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Eğitim Kademelerine Göre Okullaşma Oranları" (Erişim 29 Ağustos 2024).

³ İbrahim Ethem Taş vd., "Türkiye'de Suriyeli Göçü Sonrası Geliştirilen Politikaların Kriz Yönetimi Bağlamında Değerlendirilmesi", *Şarkiyat* 14/3 (Ocak 2023), 1238-1255.

⁴ Gökhan Tuncel – Süleyman Ekici, "Göçün Siyasal Etkisi: Suriyeli Göçmenlerin Türkiye Siyasetine Etkisi", *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi* 9/2 (Aralık 2019), 48-72.

Eğitim ve okullaşma, bireylere dil becerisi edinimi sağlarken bir yandan da etkileşim sayesinde uyum ve birliktelik duygularını artırmaktadır. Eğitimin bu örtük kazanımının toplumsal harmoni için önemli olduğu ifade edilmiştir.⁵ Özellikle üniversite döneminde olan ve vasıflı iş gücü potansiyeli taşıyan Suriyeli göçmenlerin meslek tercihleri ve geleceğe sunabilecekleri katkılar önemli görülmüştür. Böylece Türkiye için önem arz eden nüfus, ekonomi, iş ve piyasa durumu gibi konu başlıkları hakkında fikir edinerek bir öngöründe bulunmanın imkân dâhilinde olmasına gayret edilmiştir. Mesleklerin, yetişmiş ve kalifiyeli bireyler için saygınlık ve ekonomik gelir sağlarken devlet için de kalkınma ve gelişmişlik için bir fırsat sunabildiği düşünülmektedir.⁶

Meslek edinimi insan yaşamının başat amaçlarından biri olmuştur. Bu bağlamda insanların hayatlarını devam ettirebilmelerinin ve yaşam döngüsünü sağlayabilmelerinin önde gelen faktörlerinden birinin de iş ve ekonomi olduğu söylenebilir. Göçebe toplumdaki yerleşik topluma, avcı-toplayıcı toplumdaki tarım toplumuna kadar tarihsel seyir içerisinde bu durumun devam ettiği görülebilir. İçerik ve yapılan işin türü değişse de insanın bir meslek icra etme ve hayatını devam ettirme durumu süregelmiştir.

Meslek seçimi, bireyin karşısına çıkan fırsatları değerlendirerek geniş ilgi yelpazesinin daraltılması, daha az ilgili olduğu alanların elenmesi ve en istikrarlı tercihin yapılmasıdır.⁷ Meslek ile ilgili ortaya konulan farklı kuramlar söz konusudur. Her bir kuram, kendi penceresinden çok boyutlu olan meslek seçimi sürecini açıklamaya çalışmaktadır. Bu kuramlardan Uzlaşma – Daraltma kuramı ise çalışmamızın omurgasını oluşturmaktadır. Uzlaşma-Daraltma kuramına göre meslek seçimi çocukluk yaşlarında başlayan, ergenlikle gelişen ve gençlik yıllarında karar verilen uzun bir süreçtir. Bu süreçte bireyler kişilik ve gelişim özelliklerinin yanında aile ve toplumsal yapının belirleyiciliğinin de etkisi altındadır. Bireyler, kararlarını ise böylesi çoklu faktörlerin yanında bir de koşulların olanak ve olanaksızlığına göre eleyerek belirlemektedir. Kurama göre meslek seçiminin aşamalarından kısaca bahsedilmiş ve çalışma üniversite yıllarına

⁵ Caner Dinler – Özge Hacıhafızoğlu “Mülteci Çocukların İlköğretime Uyum Süreçleri: Tekirdağ İlinin Bir Okulundaki Öğretmenlerin ve Yöneticilerin Deneyimleri”, *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 8/6 (Aralık 2020), 1717-1728.

⁶ Mahmut Ünsal Şaşmaz – Yunus Emre Yayla, “Ekonomik Kalkınmanın Belirleyicilerinin Değerlendirilmesi: Ekonomik Faktörler”, *International Journal of Public Finance* 3/2 (Aralık 2018), 249-268.

⁷ Yıldız Kuzgun, *Mesleki Rehberliğin Bireylerin Yetenek Ve İlgilerine Uygun Meslekleri Tanımlarına Etkisi* (Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları, 1982), 98.

odaklanmıştır. Bireylerin mesleklerini seçerken sürdürdükleri aşamalar şöyle sıralanabilmektedir:

1. Büyüklük ve Güce Alışma (3-5 yaş) Evresi: Bu dönemde çocuklar yetişkin olma duygusu geliştirirler.
2. Cinsiyet Algısına Alışma (6-8 yaş) Evresi: Cinsiyet gelişiminin benlik gelişimine eklemlendiği ve etkilediği evredir.
3. Sosyal Değerlere Alışma (9-13 yaş) Evresi: Kişinin benlik gelişimine ait olduğu sosyal sınıf ve özellikleri etkiler. Bu dönem ayrıca meslek seçimi bilincinin geliştiği evre olması bakımından önemlidir.
4. İçsel Benliğe Alışma (14- ...yaş) Evresi: Bu evrede bireyler daha önce geliştirdiği evrelerin sentezi ile fiziksel ve bilişsel gelişimin karmaşık süreçleri içerisinde kişiliğine uygun olacak şekilde meslek seçimi yapmaya çalışır. Bu sebeple bu aşama daha gerçekçi seçimlere yaklaşıldığı bir dönem özelliği taşımaktadır.⁸

Bireylerin meslek seçimi bu geniş yelpaze altında oluşmaktadır. Bireylerin geçirmiş olduğu gelişim evrelerinin yanında çevresel ve yaşamsal faktörler de meslek seçimini etkileyebilmektedir. Bu bağlamda çalışmamızı oluşturan ana faktörler ise;

1. Saygınlık
2. Cinsiyet
3. Çalışma alanı olarak sıralanabilir.⁹

Kuram hakkındaki çalışmalar incelendiğinde özellikle ABD’de ve Batı’da yapılan kaynaklar karşımıza çıkmaktadır. Çalışmaların bir kısmında kuramı destekleyici sonuçlar elde edilmiştir. Bir kısmı zayıf sonuçlar elde etmiş bir kısmı ise destekleyici sonuçlara ulaşamamıştır. Armstrong ve Crombie tarafından 2000 yılında buluş çağındaki çocuklarla uzamsal bir çalışma yapılmıştır. Araştırmanın katılımcılarına yönelik, 8, 9 ve 10. sınıflarda görüşmeler düzenlenmiştir. 35 yaşına geldiklerinde kendilerini hangi meslekte gördüklerine dair mesleki beklenti ve hayalleri sorulmuştur. Çalışma sonucunda ergenlerin, mesleki beklentileri için geçen her yılda, daha da sağlaştıran düşüncelerle ilerledikleri saptanmıştır. Bu durum

⁸ Hasan Tan - Mustafa Baloğlu, *Psikolojik Danışma Ve Rehberlik* (Ankara: Nobel Yayın-Dağıtım, (4. Basım) 2013), 52.

⁹ Arzu Gülbahçe, “Mesleki Olgunluk Düzeyleri Farklı Olan Öğrencilerin Sosyal Karşılaştırma Ve Benlik İmgelerinin İncelenmesi” (Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2007), 49.

kuramın desteklenmesi şeklinde yorumlanmıştır. Jung ve Armstrong 2010 yılında liseden mezun gençler ile çalışma yaparak meslek- cinsiyet uygunluğunu, meslek- itibar ilişkisini ve mesleki ilgiyi bir yıllık süre zarfında incelemişlerdir. Bu çalışmada kuramı destekleyici sonuçlara ulaşılmak istenirse de sonuçlar beklentiler yönünde gelişmemiştir. Türkiye’de ise kuramın başlıca uygulandığı herhangi bir çalışmaya henüz rastlanılmamıştır. Genel bilgilerin verildiği, meslek kuramlarının tanıtıldığı alanlarda veya kısmi yorumlamalarda kuramın yer aldığı; fakat müstakil bir şekilde Türkler veya Suriyeliler hakkında yapılan bir çalışmaya henüz rastlanılmamıştır. Fakat kuramın Türkiye’de yaşayan çocuk ve gençlerin meslek seçimlerini açıklamaya katkı sunabileceği düşünülmektedir. Türkiye’de gerçekleştirilen cinsiyet araştırmalarında genellikle cinsiyet ile uyumlu tercihlerin yapıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Türkiye’de genel lise ve sağlık okullarında hemşirelik bölümünü okuyan gençlerle yapılan çalışmada, çoğunluğun hemşire olarak değil sağlık memuru unvanı ile çalışmak isteği belirlenmiştir. Yine meslek liselerinde erkek öğrenciler makine, uçak mühendisliği gibi bölümlere yönelirken kız öğrencilerin büro yönetimi ve sekreterlik gibi alanlara yöneldikleri fark edilmiştir.¹⁰ Farklı sonuçların elde edilmesinde yaşanan kültürün ve coğrafyanın etkisi olduğu kadar toplumsal ve bireysel farklılıkların varlığı da söz konusu olmuştur.

İlgili literatür incelendiğinde Suriyeli nüfusun eğitim dinamiklerinin incelendiği görülmüştür. Ancak çalışmalar genellikle karşılaşılan zorluklar, uyum ve dil problemi gibi alanlarda yoğunlaşmıştır. Harran Üniversitesi’nde yapılan bir çalışmada, Suriyeli üniversite öğrencilerinin yaşadıkları uyum ve dil problemlerine odaklanılmıştır. Araştırma sonucunda ise üniversite içerisinde uyum ve kabulün daha geniş çerçevede geliştiği ancak sosyal hayat ve üniversite dışı etkinliklerde bu durumun görece azaldığı ifade edilmiştir. Yine araştırma sonucuna göre dil öğrenim kalitesi arttıkça sosyal uyumun daha etkili olduğu Suriyeli üniversite öğrencileri tarafından ifade edilmiştir.¹¹ İş ve istihdama katılabilen Suriyelilerin uyum ve dil sorunları konusunda daha az problemle karşılaştıkları ifade edilmiştir. Ayrıca nitelikli iş gücü sağlayabilecek kişilerin dil edinimini sağlamadan önce vasıfsız işlerde çalışmak zorunda kaldıkları, dil yetenekleri geliştikçe iş profillerinin iyileştiği

¹⁰ Pınar Ünsal, *Kariyer Gelişim Kuramları ve Kariyer Danışmanlığı* (Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2014), 297.

¹¹ Hakan Gülerce – Rukiye Çorlu “Yükseköğretimdeki Suriyeli Sığınmacı Öğrenciler: Uyum Ve Çatışma Alanları” *Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 12 (Haziran 2021), 71-106

ifade edilmiştir.¹² Suriyeli üniversite öğrencilerinin meslek edinimi ve gelecek beklentilerine yönelik çalışmaların oldukça az olduğu gözlemlenmiştir. Bu çalışma ile alana katkı sunularak alanı zenginleştirmek ve yeni çalışma sahaları için ışık tutmak hedeflenmiştir.

Bu araştırma, genç Suriyelilerin meslek ilgilerinin belirlenmesi, istihdam koşullarının düzenlenmesi, Türkiye ekonomisi ve çalışma sahası açısından önem arz etmektedir. Böylece ekonominin canlılık kazanması ve Suriyeli nüfusun kayıp nesil yerine kazanılmış nesil olması sağlanabilir. Bu kapsamda ilgili araştırma sonucunda problemlerin tespit edilerek bazı önerilerde bulunulması hedeflenmektedir. Bu doğrultuda, çalışmanın amacı Suriyeli üniversite öğrencilerinin meslek tercihlerini ve meslek tercihlerine etki eden faktörleri belirlemektir.

Araştırmamızın temel problemi, Suriyeli göçmen üniversite öğrencilerinin hangi meslekleri tercih ettiğinin tespit edilmesidir. Meslek tercihlerini gönüllü olarak tercih edip etmedikleri, mesleki beklentilerinin neler olduğu gibi unsurlar araştırmanın alt problemleri olarak araştırmaya dâhil edilmiştir.

Araştırmanın amacı ise Suriyeli göçmen üniversite öğrencilerinin meslek tercihlerine etki eden faktörleri belirlemektir. Özellikle meslek seçiminde kişilik ve çevre koşullarının nasıl bir etkisi olduğunu anlamak, mesleğin yaşam standartlarına olan etkisi ile bireylerin gelecek planlarının neler olduğunu betimlemek ve meslek seçiminde cinsiyet rolünün ne olduğunu belirlemektir.

1. Yöntem

1.1 Araştırma Modeli

Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı bu araştırmada, fenomenolojik (olgubilim) yaklaşım kullanılmıştır. Suriyeli üniversite öğrencilerinin tercihlerini kendi bağlamında ve hiçbir müdahale olmadan inceleyebilmek için nitel yöntem tercih edilmiştir. Böylece ana kaynaktan alınan bilgiler ile doğru, açık ve net bilgilere erişmek amaçlanmıştır. Fenomonolojik yaklaşımda bireylerin tecrübeleri esastır. Böylece kişilerin zihnindeki yapılarla ulaşarak olgular açıklanmaya çalışılmaktadır.¹³ Meslek seçimi, birçok farklı

¹² Nail Gökhan Karabulut, "Suriyeli Göçmenlerin İstihdama Dahil Olma Ve İstihdam Hareketliliği Sürecinin İncelenmesi: İstanbul Örneği" (İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Doktora Tezi, 2023), 355.

¹³ John W. Creswell, *Nitel Araştırma Yöntemleri Beş Yaklaşım Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Desen*, çev. Mesut Bütün – Selçuk Beşir Demir (Ankara: Siyasal Basımevi, 2018), 124.

durumun bileşkesi olarak ortaya çıksa da nihayetinde kişisel bir tercih olarak sonuçlanır. Bu bağlamda bireylerin meslek tercihini doğru bir şekilde saptayabilmek için fenomenolojik yaklaşım uygun görülmüştür.

1.2 Çalışma Grubu

Araştırma yapılırken amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Ölçüt örnekleme yönteminde, önceden belirlenmiş kıstasları taşıyan bireyler katılımcı olarak tercih edilir böylece daha doğru bilgilere ulaşmak amaçlanır. Örneklemeler seçilirken, Türkçe biliyor olmak, Suriye’den göç etmiş olmak, Kilis 7 Aralık Üniversite’sinde okuyor olmak, Türkiye’deki meslek alanları ve uygulama sahaları hakkında bilgi sahibi olmak gibi kıstaslara dikkat edilmiştir. Ayrıca farklı perspektiflerden bakabilmek adına, tercih edilen bölümlerin çeşitlilik göstermesine özen gösterilmiştir. Bu çalışmada, üniversite öğrencilerinin meslek tercihlerini ve sebeplerini anlamak amaçlandığı için çalışma grubunu Kilis 7 Aralık Üniversite’sinde öğrenim görmekte olan 11 farklı bölümden 13 kadın ve 7 erkek öğrenci olmak üzere toplam 20 kişi oluşturmaktadır.

1.3 Verilerin Toplanması

Araştırmada yarı yapılandırılmış mülakat yöntemi tercih edilmiştir. Yarı yapılandırılmış mülakat yönteminde araştırmacının ana çizgisi ve hedefi belirli iken, araştırma sırasında konu ile alakalı alt sorular oluşturularak araştırmayı detaylandırılabilir.¹⁴ Araştırma için yarı yapılandırılmış görüşme formu oluşturulurken literatür incelenmiş, daha önce yapılmış görüşme soruları dikkate alınmış, mesleki ilgi envanteri ve meslek karar verme yetkinlik ölçeği soruları göz önünde bulundurulmuştur. Uzatma-Daraltma kuramının ana kategorileri altında çalışma sahası ile ilgili alt sorular oluşturulmuş ve bu sorular alanında uzman kişilerce incelenmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formunda 3 ana konu altında 18 soru hazırlanmıştır. Görüşme sırasında araştırmayı detaylandırmak için gerekli görülen zamanlarda ek sorular sorulmuştur. Veriler, 27.03.2024 ile 27.05.2024 tarihleri arasında toplanmış ve araştırma için etik kurul izni alınmıştır.¹⁵

1.4 Verilerin Analizi

Toplanan verilerin analizinde betimsel analiz tercih edilmiştir. Betimsel analizde araştırmacı keşfedici bir araştırmaya dâhil olur. Betimsel analizde görüşme sonucunda elde edilen verilerin düzenlenmiş ve yorumlanmış

¹⁴ Şimşek – Yıldırım, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemi*, 82.

¹⁵ Kilis 7 Aralık Üniversitesi Rektörlüğü Etik Kurulu Başkanlığının 26.03.2024 tarihli ve 2024/03 toplantı sayılı kararı.

halinin sunulması esastır. Araştırmacının bilgi dağarcığının geniş olması ise araştırmayı daha etkili hale getirebilmektedir. Bilgilerin düzenlenmiş halde sunumu için, veriler dikkatlice toplandıktan sonra araştırma sırasında elde edilen bilgiler ışığında kategoriler oluşturulur veya öncesinde oluşturulmuş kategorilere göre veriler işlenerek bir sonuca varılır. Bu yöntemle elde edilen veriler sayesinde daha sonra yapılacak çalışmalar için alt yapı oluşturulması sağlanabilir.¹⁶ Araştırmaya uygun olacak şekilde görüşme, gözlem ve doküman analizi yöntemi ile veriler toplanabilir. Mülakat yolu ile elde edilen bilgiler, Linda Gottfredson'un kuramına göre oluşturulan temalar içerisinde düzenlenmiş ve analizler bu temalar altında özetlenip yorumlanmıştır. Elde edilen bilgiler ise neden- sonuç ilişkisi içerisinde değerlendirilerek bazı sonuçlara ulaşılmıştır. Yarı yapılandırılmış sorular ile araştırma için gerekli görülen zamanlarda ek sorular sorularak araştırmanın detaylandırılabilmesi ve mülakat sayesinde birebir iletişim yolu ile bilgilerin elde edilmesi yöntemin zenginliklerindedir.

2. Bulgular ve Yorum

2.1 Katılımcıların Tercih Ettikleri Mesleklere Dair Bulgular

Meslek seçimi uzun ve karmaşık bir süreç olduğu için farklı disiplinlerin araştırma sahasına dâhil olur. Genellikle geri döndürülemeyen bir süreç ve bireylerin maddi-manevi doyum yaşayabildiği kritik bir alan olarak yorumlanır.

Meslek seçimi doğru bir şekilde gerçekleştirilebildiğinde hem bireyler için hem de toplum için faydalı bir hale gelebilir. Fakat gerçekçi yaklaşımlarla meslek tercihi yapılamadığında, bireyler potansiyellerini gerçekleştiremedikleri gibi olumsuz bir yaşantı süreci de geçirebilir.

Meslek tercihlerine etki eden en yaygın unsurlar düşünüldüğünde genellikle zekâ, cinsiyet, mesleki değer, yetenek, ilgi, öz kavramı, yetkinlik gibi kavramlar akla gelir. Bu faktörlerle birlikte bireyler, mesleki karar verme sürecinde potansiyellerini ortaya çıkaran veya geriletan aile, çevre ve kültür gibi etmenlerin de etkisi altındadır.

Normal bir şekilde hayatlarına devam eden bireyler için meslek seçimi böylesine karmaşık ve zorlu bir süreçtir. Suriyeli bireyler ise tüm bu faktörlerin yanında savaş ve zorunlu göç gibi sadece bir tanesinin dahi,

¹⁶ Eser Ültay vd., "Sosyal Bilimlerde Betimsel İçerik Analizi", *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi* / 10 (Ağustos, 2021), 188-201.

insanların hayatlarının alt-üst olmasına yeten iki ayrı felaket yaşamışlardır. Suriyeli göçmen bireyler, kısaca izah etmeye çalıştığımız bu durumlardan geçerek bir meslek tercihinde bulunmak durumunda kalmışlardır.

Aşağıda sunulmuş olan tabloda Suriyeli göçmen bireylerin hangi meslekleri seçtikleri ve bu mesleklere yönelik geliştirdikleri mesleki beklentileri verilmiştir.

Tablo-1: Katılımcıların Meslek Tercihleri, Mesleki Beklentileri, Hayal Ettikleri Meslekler

<u>Katılımcılar</u>	<u>Okudukları Bölümler</u>	<u>Beklentileri</u>	<u>Hayaldeki Meslek</u>
K1, (Erkek,20)	Moleküler Biyoloji ve Genetik	Akademisyen Olmak	Galerici
K2, (Kadın,19)	Matematik Öğretmenliği	İş ve Özgürlük	Arapça Öğr.
K3, (Kadın,20)	Matematik Öğretmenliği	İş ve Özgürlük	Doktor
K4, (Erkek,22)	İşletme	Maddi İyileşme	Elektrik Elektronik Mühendisliği
K5, (Erkek,22)	İnşaat Mühendisliği	Maddi İyileşme	Mimarlık
K6, (Erkek,22)	İnşaat Mühendisliği	Maddi İyileşme	Doktorluk
K7, (Erkek,20)	Siyaset Bilimi ve Kamu yönetimi	İyi Bir Siyasetçi Olmak	Suriye’de Siyasetçi
K8, (Kadın,18)	Matematik Öğretmenliği	Maddi İyileşme	Doktorluk
K9, (Kadın,18)	Hemşirelik	İnsanlara Yardım	Hemşirelik
K10, (Erkek,21)	İşletme	Maddi İyileşme	Bilgisayar Mühendisli
K11, (Kadın,22)	Arap Dili ve Edebiyatı	Saygı	Diş Doktoru
K12, (Kadın,20)	Arap Dili ve Edebiyatı	Yazar Olmak	Arap Dili ve Edebiyatı
K13, (Kadın,24)	Türk Dili ve Edebiyatı	Hiçbir Şey	Hemşirelik

K14, (Kadın,21)	Hemşirelik	Hiçbir Şey	Hemşirelik
K15, (Kadın,22)	Türk Dili ve Edebiyatı	Hiçbir Şey	Avukatlık
K16, (Kadın,21)	Optisyenlik	Maddi İyileşme	Öğretmenlik
K17, (Kadın,21)	Hemşirelik	Geniş Çalışma Olanağı	Hemşirelik
K18, (Erkek,24)	Moleküler Biyoloji ve Genetik	Maddi İyileşme	Bilgisayar Programcılığı
K19, (Kadın,22)	Fizyoterapi ve Rehabilitasyon	Maddi İyileşme	Çocuk Fizyoterapisti
K20, (Kadın,22)	Özel Eğitim Öğretmenliği	Özel Çalışma Alanı	Psikolojik Danışmanlık

Katılımcıların mesleki beklentileri incelendiğinde % 40'ının maddi iyileşme beklediği, %10'unun iş ve özgürlük imkânı getirmesini beklediği, %5'inin akademisyen olarak ilerlemeyi beklediği, %5'inin iyi bir siyasetçi olmayı beklediği, %5'inin insanlara yardım edebilmeyi beklediğini, %5'inin 231 saygınlık görmeyi beklediği, %5'inin yazar olmayı beklediği, %5'inin geniş çalışma olanağı elde etmeyi beklediği, %5'inin özel çalışma alanı sahibi olmayı beklediği, %15'inin ise hiçbir beklenti geliştirmediği görülür.

Beklenti başlıkları incelendiğinde iş ve ekonomi başlığı altında değerlendirilebilecek oranlamaların %60 olduğu görülür. Bu bağlamda genel beklentinin iyi bir meslek edinimi ve ekonomik iyileşme olduğu ifade edilebilir. İstemedikleri bir bölümü okuyan katılımcılar ise herhangi bir mesleki beklenti geliştirmediklerini ifade ettikleri fark edilir.

Elde edilen veriler ışığında katılımcıların %80'inin hayal ettiği meslekten farklı bir bölümü okuduğu görülür. Bunun sebepleri arasında ise yeterli puanı alamama, aileden uzakta kalamama, yaşadığı yerde imkânların olmaması gibi sebeplerin olduğu anlaşılmaktadır. Kuramın öngörülerinden birisi, bireyler mesleki tercihlerde bulunurken hayal ettikleri mesleği elde etmek için hayallerinin peşinde koşmadığı bunun yerine şartların elverdiği ölçüde gerçekçi tercihler yaptığını yöneliktir. Elde edilen bilgiler bu anlamda kuramla örtüşmektedir.

Seçilmiş olunan mesleklerin puanlama bölümlerine bakıldığında ise erkeklerin sayısal ağırlıklı, kadınların ise sözel ve eşit ağırlık alanlarında

tercih yaptıkları görülmektedir. Daha önce yapılan bir çalışmada lise dönemi Suriyeli öğrencilerin meslek tercihleri araştırılmış ve alan seçimi konusunda paralel sonuçlar elde edilmiştir.¹⁷

2.2 Meslek Tercihinde Cinsiyetin Rolü

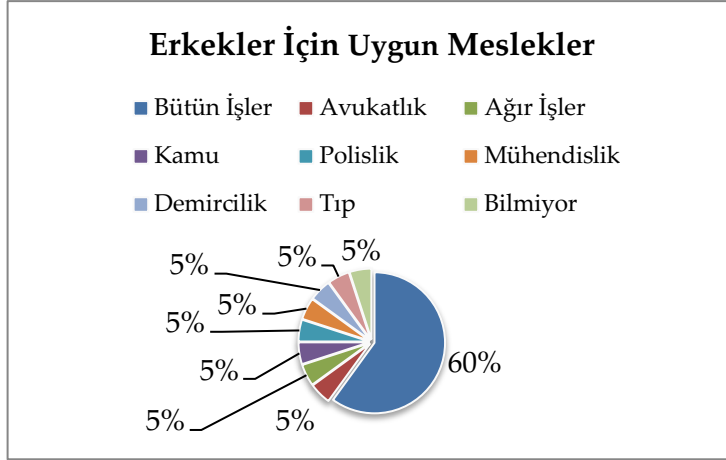
Meslek edinimi sürecine göre bireyler farkında olarak veya olmayarak toplumsal kodların sunduğu cinsiyet rollerinden etkilenmektedirler.¹⁸ Meslek seçimi sürecinde ise genellikle bu kodlarla uyumlu tercihlerin yapılmasına özen gösterilmektedir.

Çalışma sonucunda elde edilen veriler, katılımcıların, meslek tercihlerini cinsiyetlerine uygun olarak algılanan toplumsal cinsiyet rollerine göre yapma eğiliminde olduklarını göstermiştir. Katılımcıların %45'i meslek ve cinsiyetin uyumlu olması gerektiğini ifade etmiştir. Fakat katılımcıların ifadeleri ve seçmiş oldukları meslekler dikkate alındığında meslek ve cinsiyet uyumu konusundaki olumlu düşüncelerdeki oranın oldukça arttığı görülür. Özellikle cinsiyetlere uygun meslekler sınıflandırılması yapıldığında bu durum daha bariz hale gelmektedir. Erkeklerin her iş için uygun olduğu görüşü, katılımcıların %60'ını oluştururken aynı durum kadınlar için düşünüldüğünde katılımcıların oranı % 25'ini oluşturmaktadır. Bu durum, cinsiyet ve meslek uyumunun önemli olduğuna yönelik düşüncenin teoride azaldığını ancak pratikte hala devam ettiğini göstermektedir. Ayrıca erkeklerin bütün işler için uygunluğunu dile getiren kadın katılımcı oranı %61,5'ken kadınların bütün işler için uygunluğu dile getiren kadın katılımcı oranının %38,4 olması cinsiyet rollerinin kadın katılımcılar tarafından önemli ölçüde kabul gördüğünü gösterir.

Grafik-1: Katılımcıların Görüşlerinde Yer Alan Erkeklerle Uygun Mesleklerin Dağılımı

¹⁷ Mustafa Doğan Karacoşkun – Mehmet Ateş, "Suriyeli Göçmen Lise Öğrencilerinin Meslek Tercihini Etkileyen Faktörler", *Ortadoğu ve Göç*, 12/2 (Aralık, 2022), 312-344.

¹⁸ Mahmure Gökcan – Ayşenur Büyükgöze Kavas, "Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyetin Rolü: Bir Ölçek Geliştirme Çalışması", *Kariyer Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*, 1/1 (Aralık 2018), 48-67.

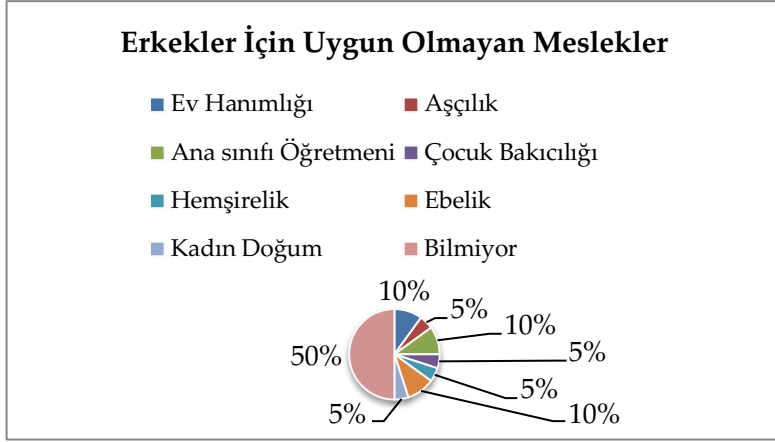

Erkekler için uygun meslekler düşünüldüğünde, çalışma aralığının oldukça geniş tutulduğu görülür ve spesifik örneklerde erkeklik rolleri ile uyumlu olan polislik, demircilik gibi meslekler katılımcılar tarafından tercih edildiği fark edilir. Katılımcıların beyanlarına dikkat edildiğinde erkekler için düşünülen meslek türleri konusunda genellikle güç gerektiren zorlu işler olduğu görülür.

Yapılan bir çalışmada Suriye toplumunun ataerkil bir toplumsal sisteme sahip olduğu, Türkiye'ye göç ile bu sistemde bir takım değişiklikler olduğu ancak bu değişimlere rağmen hala kadınların toplumsal yaşama katılmaları, iş ve istihdam yönünden eksikliklerin olduğu ifade edilmektedir. Yine aynı çalışmada kadınların güçlü bir şekilde hayata tutunabilmeleri için eğitimlerin verilerek iş ve istihdama katılmaları, toplumsal etkinliklerde daha fazla bulunmaları gibi öneriler sunulmaktadır¹⁹

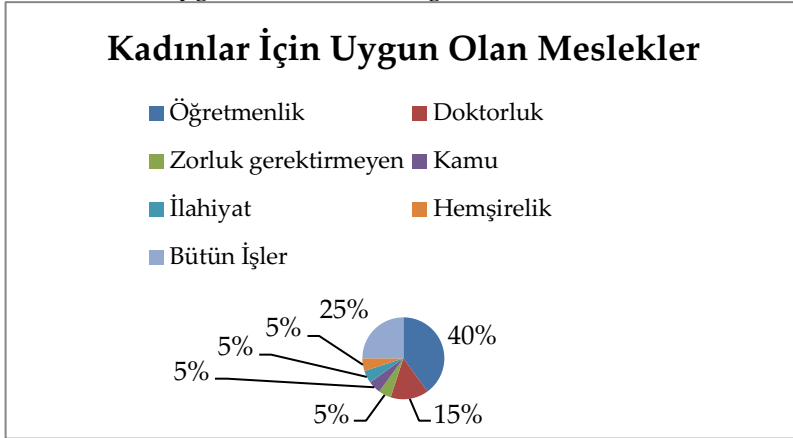
Grafik-2: Katılımcıların Görüşlerinde Yer Alan Erkeklerle Uygun Olmayan Mesleklerin Dağılımı

¹⁹ Muhammet Ali Köroğlu – Fatma Nur Dural, "Türkiye'ye Göç Etmiş Suriyeli Kadınların Toplumsal Cinsiyete İlişkin Deneyimleri ve Sosyal Hizmet", *Ufukun Ötesi Bilim Dergisi*, 20/1 (Aralık, 2020), 1-34.

Erkeklerle uygun olmayan meslekler sorulduğunda ise verilen cevaplar yine toplumsal açıdan kadınlar ve kadınlık rolleriyle ilişkili olduğu düşünülen mesleklerden oluşur. Ayrıca %50 oranında katılımcının herhangi bir kısıtlamadan söz etmemesi yine erkekler için oluşturulan geniş çalışma skalasına örnek olarak gösterilebilir. Toplumsal açıdan yerleşen erkeklik rollerinin meslek tercihlerini oldukça etkilediği ve belirleyici ana faktör olarak sahneye çıktığını söyleyebiliriz.

Grafik-3: Katılımcıların Görüşlerinde Yer Alan Kadınlara Uygun Mesleklerin Dağılımı

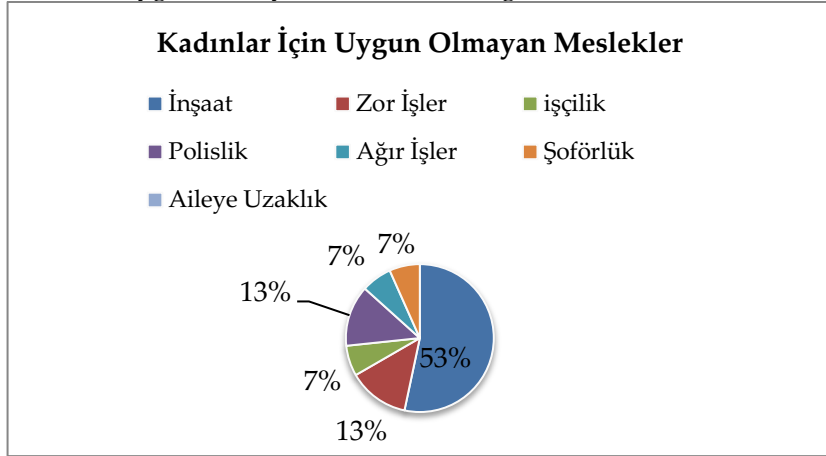

Kadınlar için uygun olan meslekler sorulduğunda kısıtlayıcı bir tutumun izlendiği ve bütün işlerin yapabileceğini ifade eden katılımcıların oranının %25'te kaldığı görülmektedir. En uygun meslek olarak

öğretmenliğin ifade edildiği ve sonrasında güvenlik ve rahatlık gibi kıstasları sağlayabilen doktorluk, kamu gibi meslek gruplarının örnek olarak verildiği grafikten anlaşılır. Uygun olduğu düşünülen mesleklerin cinsiyet beklentileri ile uyumlu olduğu göze çarparken bazı katılımcıların herhangi bir meslek belirtmeden, zorluk gerektirmeyen meslek gruplarını kadınlar için uygunluğunu belirtmesi genel algının bir özeti şeklinde yorumlanabilmektedir.

Yapılan bir çalışmada kız öğrencilerin saygınlık ve cinsiyet uyumuna daha çok önem verdikleri, mesleki tercihlerini bu faktörlere göre oluşturdukları aynı zamanda ailenin görüş ve yapısına daha fazla önem verdikleri sonucuna ulaşılmaktadır.²⁰

Grafik-4: Katılımcıların Görüşlerinde Yer Alan Kadınlara Uygun Olmayan Mesleklerin Dağılımı

Uygun olmayan meslekler düşünüldüğünde ise ilk sırada inşaat işçiliği cevabı verilmektedir. Sonrasında polislik ve zor işler cevabı çoğunluğun tercih ettiği cevap olmaktadır. Kadınlar için uygun olan meslekler düşünüldüğünde zorluk gerektirmeyen işler kategorisi olduğu gibi kadınlar için uygun olmayan meslekler düşünüldüğünde de ağır ve zor işler kategorisi katılımcılar tarafından oluşturulduğu görülmektedir. Bu durumlar kadınların zayıf ve korunması gereken varlıklar olarak algılandığı fikrini akıllara getirmektedir. Görüldüğü üzere kadınlar için uygun olmadığı düşünülen

²⁰ Bahadır Köksalan – Hikmet Y. Celkan, “Mesleklerin Tanımlanması ve Sınıflandırılması Üzerine Bir Değerlendirme”, *Turkish Studies* 13/19 (2018), 1219 - 1233

meslekler genellikle fiziksel güç isteyen ve toplumsal bakış açısından erkekler ile özdeşleştirilen alanlardan oluşmaktadır.

Kadınlar ve erkekler için uygun olan-olmayan meslek grupları, katılımcılar tarafından genellikle cinsiyet rolleri ile ilişkilendirilerek ifade edilmektedir. Erkekler için fiziksel güç gerektiren ve erkekliği temsil ettiği düşünülen, dayanıklılık gerektiren meslek grupları tercih edilirken; kadınlar için kolay ve güvenli görülen alanlar tercih edilmektedir. Kadınların çalışmasını kariyer veya benlik oluşumunun önemli bir alanı olarak görmektense katılımcıların bir kısmı daha ziyade ev ekonomisine katkı şeklinde daha dar bir alan olarak yorumladıklarını gösteren ifadelerle rastlanılmıştır. Ayrıca bir kadından öncelikli olarak annelik görevleri, ev işlerinin aksatılmaması gibi algılanan cinsiyet rollerini yerine getirmesi gerektiğini düşünen katılımcılar da söz konusudur.

Türkler ile ilgili yapılan bir çalışmada aile içi ilişki dinamiği incelenmiştir. Çalışmada erkek ve kadınlık rollerinin baskın olduğu, çocuk bakımı ve ev hizmetlerinde kadınların; evin geçimi ve tamir gibi işlerde ise erkeklerin etkin bir şekilde görev aldığı ifade edilmektedir²¹ Bu bağlamda toplumsal cinsiyet rollerinin hem sosyal hayatta hem de iş hayatından etkin bir şekilde varlığını koruduğu ifade edilebilir. Bu çalışmada bireylerin meslek tercihlerinde cinsiyetin önemli olabileceği öngörülmüştür. Çalışmanın verilerinde, bu öngörünün desteklendiği görülmektedir.

2.3 Meslek Tercihinde Saygınlığın Rolü

Meslek seçimi ve saygınlık arasındaki ilişki dinamiği hakkında katılımcıların %70'i olumlu düşündüğünü belirtmektedir. İcra edilen mesleğin toplum içerisinde ayrıcalık getirdiğini ifade etmektedir. Yine kuramın bir diğer öngörüsü ise mesleki prestij ve saygınlık ilişkisidir. Kurama göre bireyler, seçenekler arasından en saygın olan mesleği yerine getirmek istemektedirler. Mesleki saygınlık ve ayrıcalık kazanımı arasındaki ilişkiye dair katılımcıların %70'i bu ilişkiyi anlamlı bulurken, %30'u anlamsız bulmaktadır. Bu bağlamda katılımcıların çoğunluğu, en saygın mesleğin ne olduğuna yönelik sorulara, doktorluk ve mesleklerin hepsi cevabını vermektedirler.

Türkiye'de yapılmış olan bir çalışmada Türkler için de doktorluğun en prestijli meslekler sırasında birinci konumda olduğuna ulaşılmıştır.²² Bu

²¹ Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) "İstatistiklerle Kadın, 2022" (Erişim 31 Ağustos 2024).

²² Lütfi Sunar, "Türkiye'de Mesleki İtibar: Dönüşen Çalışma Hayatı Ve Mesleklerin Sosyal Konumu", *Journal of Economy Culture and Society* Özel Sayı 1 / Supplement 1 (Eylül 2020), 29-58.

bulgular yapmış olduğumuz çalışma ile paralellik göstermektedir. Ayrıca mesleklerin hepsinin saygın olduğu görüşü %35 oranındadır. Bu durum zirve meslek kategorilerinin yavaş yavaş değiştiğine işaret etmektedir.

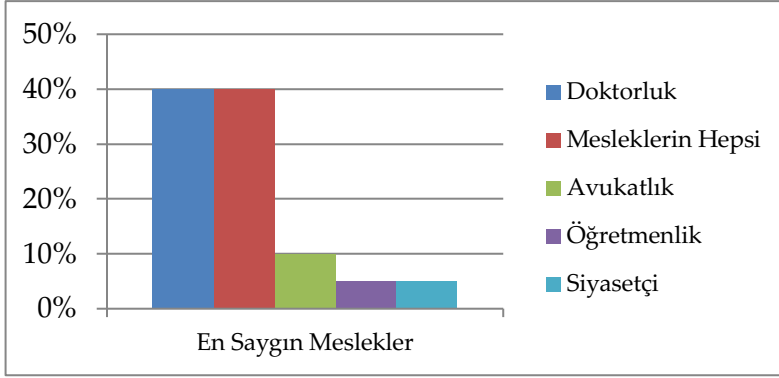
Bireylerin meslek tercihlerini ve gelecek hayatlarını bina edecekleri tercihlerini en doğru şekilde yerine getirebilmeleri için mesleki rehberlik önemli bir alan oluşturmaktadır. İlkokul kademelerinden başlayarak mesleki rehberliğin yer edinmesi sağlandığı takdirde bireyler, sadece toplumsal prestij içerisindeki meslekleri değil aynı zamanda kendileriyle uyumlu mesleklerin de farkına vararak potansiyelleri ile uyumlu tercihler yapma konusunda daha cesur davranabilecekleri düşünülmektedir.²³ Böylece hem bireyler kendi hayatları için doğru tercihlerde bulunabilecek hem de ülkeleri için daha verimli katılımcılar haline gelebileceklerdir.

Meyvacioğlu, benlik, ideal benlik ve meslek kavramlarının bireyin varlığını kapsayan bir şemsiyenin telleri gibi düşünülmesi gerektiğini belirtmektedir.²⁴ Bu metafora göre benlik ile ideal benlik tellerinin yakınlığının artması ile benlik, meslek ve ideal benlik arasındaki yakınlığın da arttığı ve tersi durumda ise aksi yönde gelişmeler yaşandığı ifade edilmiştir. Bu bağlamda birey ve meslek ilişkisinin sadece ekonomik kaygılarla icra edilen bir alan olmadığını aynı zamanda bireylerin var oluş alanı olduğunu da düşündürmektedir.

Grafik-5: Katılımcıların Görüşlerinde Yer Alan En Saygın Mesleklerin Dağılımı

²³ Gökhan Tuncel – Süleyman Ekici, “Göçün Siyasal Etkisi: Suriyeli Göçmenlerin Türkiye Siyasetine Etkisi”, *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi* 9/2 (December 2019), 48-72.

²⁴ Yıldız Kuzgun Meyvacioğlu, “Benlik ve İdeal Benlik Kavramlarının “Tercih Edilen Meslek “ Kavramı ile İlişkisi”, *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)* 16/1 (Eylül 2019), 1-10.

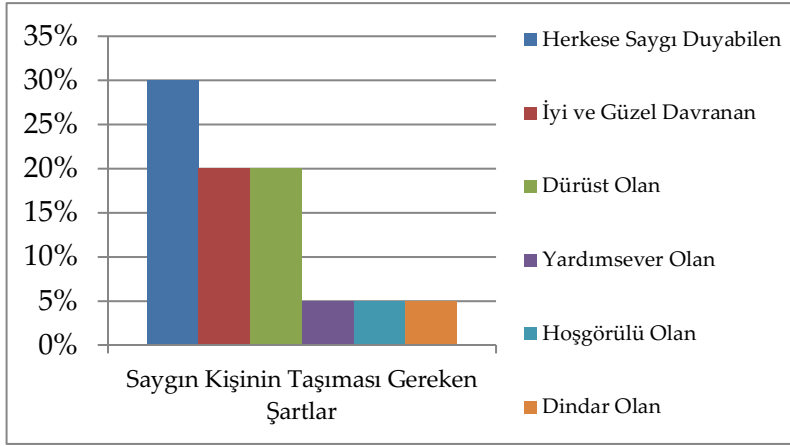

Ekonomi temelli toplumlarda anahtar rol denilen baskın rol, meslek ve ekonomik getiri ile ilişkilidir. Bir kişi iyi bir anne, iyi bir eş veya iyi bir avukat olabilir fakat ekonomi merkezli toplumlarda bu kişinin anahtar rolü avukatlık olacaktır. Bu bağlamda toplum içerisinde kişilere ayrıcalık getiren husus da meslekleri olmaktadır.

Mesleki prestij konusunda yapılmış olan çalışmada öğretmenlik mesleği ilk dörtteyken öğretmenlik mesleğinin prestij kaybı yaşayarak on dördüncü sıraya gerilediği gözlemlenmiştir.²⁵ Bu durumun yaşanmasında ekonomik kayıpların önemli bir faktör olduğu vurgulanmıştır. Çalışmada da yine benzer sonuçlara ulaşılır. Katılımcılar toplumsal açıdan bu bilgilerin önemli olduğunu ifade etmektedirler fakat bireysel olarak, ifade edilen bu düşüncelerin değişmesi gerektiğini ve sadece bir mesleğin saygınlık ölçütü olmaması gerektiğini de belirtmektedirler. Bu sebeple saygınlık ilişkisinin maddi kazançlardan ziyade kişilik özellikleri ile ilişkili olması gerektiğini de beyan etmektedirler.

Grafik-6: Katılımcıların Görüşlerinde Yer Alan Saygın İnsan Özelliklerinin Dağılımı

²⁵ Sunar, "Türkiye'de Mesleki İtibar", 29-58.

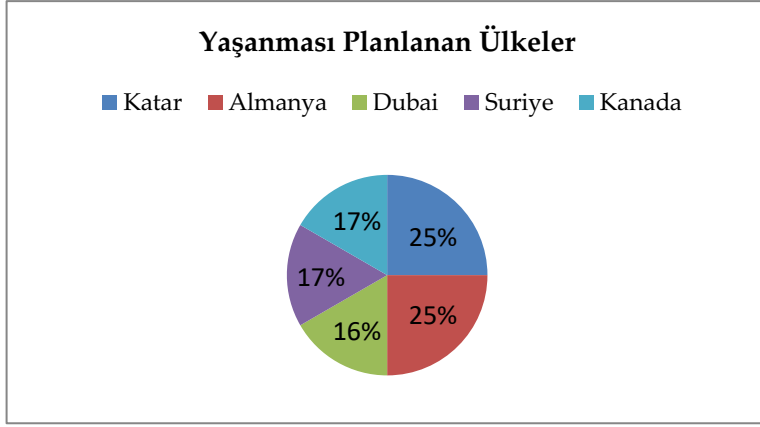
Saygın kişi için farklı kıstaslar belirlense de katılımcılar, maddi kazançtan öte, kişilik ve karakter özellikleri ile saygın kişiliği ilişkilendirdikleri grafiklerde görülür. Bu bağlamda katılımcılar sonradan kazanılan rollerle değil insan olabilme ölçütlerine göre değerlendirme yaptıkları düşünülebilir. Bir insanın sadece doktor veya avukat olduğu için saygın olmadığını saygın olabilmesi için aynı zamanda iyi bir doktor veya iyi bir avukat olması gerektiğini ifadelerinde yer vermektedirler. Bu durum genel algıların değişmeye başladığını, insanın sadece insan olduğu için değer sahibi olması gerektiği fikrini akıllara getirmektedir.

2.4 Çalışma Koşullarının Meslek Tercihindeki Rolü

Katılımcıların sadece %30'unun hayal edilen meslek ile aynı bölümü okudukları görülür. Bu durumun oluşmasında gerekli puanın alınamaması, aileye uzaklık, cinsiyet faktörü, buldukları yerde istenilen bölümün olmaması gibi sebepler sıralanabilmektedir.

Kurama göre bireyler, meslek tercihlerini oluştururken gerçekçi adımlar atarlar, imkân ve koşullar dâhilinde seçimler yaparlar. Çalışmada katılımcıların %70'inin hayal edilenden farklı bir bölümü okuyor oluşu ve bu durumun sebeplerine verdikleri cevaplar göz önüne alındığında kuram ile uyumlu sonuçlar elde edildiği söylenebilir.

Grafik-7: Katılımcıların Görüşlerinde Yer Alan Yaşanması Planlanan Ülkelerin Dağılımı

Katılımcılar çalışma alanı ve gelecek düşüncesi olarak maddi güvence ile çalışabilecekleri bir ülke planladıklarını ifadelerinde yer verir. Farklı bir ülkede hayatını devam ettirmek isteyen katılımcıların oranı %45 iken %35'i bu konuyu düşünmediğini ve belirsizliğini koruduğunu ifade eder. %15'i karasız olduğunu ve %5'i olabileceğini belirtir.

Hayatlarını idame ettirebilecekleri ülkeleri seçerken öncelikli faktörler arasında akraba veya tanıdıkların varlığı (%57) ile iletişim kurabilecekleri bir dilin varlığı (%43) söz konusu olmaktadır. Katılımcıların çoğunluğu yaşamayı planladıkları ülkeyi belirlerken, akraba veya tanıdıklarının varlığının ayırt edici bir faktör olduğu görüşündedir. Bireylerin sosyalleşebilmeleri ve topluma uyum sağlayabilmeleri için öncelikli olarak aynı dili konuşarak iletişim kurmaları gerekir. Çalışmamızda, katılımcılara Suriyeli öğrencilere verebilecekleri tavsiye sorulduğunda dili öğrenmeleri gerektiğini ifade eden katılımcı oranının %75 olması, bahsi geçen bilgilerle tutarlılık gösterir. Ayrıca tanıdık veya akraba faktörü de seçimlerini oluştururken önemli bir husus olmaktadır. Göçmen Ağları Kuramına göre bireyler, göç etmeden önce tanıdıklarının buldukları ülkeleri tercih ederler.²⁶ Böylece göç öncesi belirsizlikler azaltılabilir, göç sırasında karşılaşılabilecek olumsuz durumlardan haberdar olunabilir ve göç sonrasında yaşanabilecek zorlukların üstesinden gelinmesi sağlanabilir. Böylece göç sonrası barınma, iş bulma, sosyal çevre edinebilme ve topluma uyum sağlayabilme konularındaki endişelerini azaltarak göç etme konusundaki korkularını azaltabilmekte ve göç kararı almakta daha cesur davranabilmektedirler. Yine çalışmamız sırasında Suriyeli öğrenciler için

²⁶ Savaş Çağlayan, "Göç Kuramları, Göç ve Göçmen İlişkisi", *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 17 (Aralık 2006), 67-91.

katılımcıların verdiği bir diğer önemli tavsiye yerel halk ile sosyalleşmeleri olmuştur. Bu tavsiye bireylerin hayatlarını kurarken, iletişim kurabilmenin ve topluma uyum sağlayabilmenin önemini göstermektedir.

Eğitim kanalı ile yerel halk ile göç eden bireyler bir buluşma sahası kazanabilmektedir. Böylece bireyler zihinlerindeki kategoriler ile değil gerçek hayatta, iletişim vasıtasıyla, etkileşime girebilmektedirler. Bu tecrübe ise toplumsal çatışmayı azaltıcı bir etki ve olumlu ilişkilerin oluşmasına bir katkı sunabilir. Çalışmada, katılımcılar üniversite ortamında daha rahat hissettiklerini ifadelerinde yer vermektedirler. Yine Harran Üniversitesinde yapılan bir çalışmada²⁷ eğitimin olumlu işlevine atıf yapılmaktadır ve bu sonuçlar çalışmamızdaki katılımcı ifadeleri ile örtüşmektedir.

Sonuç

Göç, bireysel ve toplumsal olarak birçok açıdan etki yaratmaktadır. Bu alanlardan biri de eğitim alanı olarak ifade edilebilir. Eğitim hayatı boyunca şekillenen ve sonrasında somutlaşan meslek edinimi süreci ise bu olgunun farklı yönlerinden biri olmuştur. Özellikle zorunlu olarak göç etmek zorunda olan bireylerin eğitim ve meslek edinimi süreçleri daha da karmaşık bir hal almıştır. Zorunlu göç ve insan hayatının önemli dönüm noktalarından biri olan meslek seçimi araştırılması gereken önemli konulardan biri olarak karşımıza çıkmıştır. Bu bağlamda, Linda Gottfredson'un kuramına dayanarak tasarlanan bu çalışmada, Suriyeli üniversite öğrencilerinin hangi meslekleri tercih ettiklerinin saptanması amaçlanmıştır. Meslek seçimi bir anda karar verilen bir gerçeklik olmadığı için meslek seçimine etki eden alt faktörlerin de anlaşılmasına özen gösterilmeye çalışılmıştır. Çalışma kapsamında, Kilis 7 Aralık Üniversite'sinde eğitimlerine devam etmekte olan ve farklı bölümlerde okuyan 13 kadın ve 7 erkek olmak üzere toplam 20 kişi ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Çalışma sonucunda kadın ve erkek katılımcıların vasıflı iş gücü oluşturabilmek için gayret sarf ettikleri gözlemlenmiştir. Görüşmeler neticesinde Suriyeli göçmen üniversite öğrencilerinin meslek tercihine bireysel ve çevresel faktörlerin yanında çalışma alanı ile ilgili durumların, cinsiyetin ve saygınlık düşüncesi ile ilişkili durumların da etki ettiği sonucuna varılmıştır.

Araştırma sırasında Suriyeli öğrencilerin meslek tercihine etki eden alt faktörler olarak çalışma koşulları, eğitim olanaklarına erişebilmeleri veya

²⁷ Hatice Şahin – Mahmut Kaya, "Harran Üniversitesi'ndeki Suriyeli Öğrencilerin Akademik Entegrasyon Süreçlerinin Analizi", *İnsan ve Toplum*, 11/3 (Eylül 2021), 39-84

erişememeleri, iş fırsatları, maddi kazanç ve yeni bir hayat kurabilme durumları olduğu görülmüştür.

Araştırma sonucuna göre, Suriyeli bireylerin tamamının cinsiyetleri ile uygun olduğunu düşündükleri meslekleri seçmiş olmaları dikkat çekici bir husus olmuştur. Katılımcıların cinsiyet rolleri ve cinsiyet faktörünün önemsiz olduğunu belirtmiş olmasına rağmen yaşadıkları hayat içerisinde cinsiyet ve meslek uyumunu önemseyen kararlar almışlardır. Özellikle erkekler için fiziksel zorluk gerektirdiği düşünülen işler uygun bulunmuş, kadınlar içinse rahat ve kolay olduğu düşünülen meslekler uygun bulunmuştur.

Çalışma koşullarını ve alanlarını ise mevcut durum üzerinden, rasyonel analizler yaparak karar vermişlerdir. Katılımcıların çoğunluğu hayallerinin peşinden koştuktansa gerçek hayatta pratik ve kârlı sonuçlar getirecek kararlar almışlardır. Entegre olabilecekleri tanıdık veya akrabaların olduğu ülkeler ile dillerini konuşabildikleri ülkeleri öncelikli olarak tercih etmişlerdir. Dil öğrenimi ve yerel halk ile sosyalleşmesi konusunda katılımcıların hem fikir olması bu durumu güçlendiren bir sonuç olmuştur.

Katılımcıların %40'ının mesleki beklenti olarak geliştirdikleri düşünce, iyi ve müreffeh bir hayat olmuştur. Bu durum savaş ve sonrasında yaşanan göç hadisesinin olumsuz etkisinin, aradan uzun yıllar geçmesine rağmen, 242 hala devam ettiğini düşündürmüştür. Kadın katılımcıların bekâr olması ise dikkat çeken bir diğer husus olmuştur. Küçük yaşta evliliklerin yaygın olduğu ve normal karşılandığı toplumsal bir özelliğin değişmeye başladığının sinyalleri şeklinde yorumlanmıştır

Toplumsal ayrıcalık ve meslek ilişkisini -doğru bulmasalar da- toplumsal bir gerçeklik olarak kabul etmişlerdir. Kendilerinin yapabilecekleri en saygın meslekleri seçmeye çalışmışlardır. Bunun yanında saygınlık ölçütü olarak insani ölçütleri göz önüne almış olmaları bir diğer önemli husus olarak dikkat çekmiştir. Bu bağlamda katılımcılar için sadece bir doktor veya hâkim olmak değil, iyi bir doktor veya iyi bir hâkim olmanın daha önemli olduğu sonucuna varılmıştır.

Kurama göre bireyler gerçekçi bir yaklaşımla meslek tercihinde doğru ilerlerken öncelikle cinsiyetleri ile ilişkili meslekleri ön plana aldıkları sonrasında cinsiyetleri ile uyumlu olacağını düşündükleri en mantıklı seçimleri yaptıkları ifade edilmiştir. Bu kriterlerin yanında seçenekleri elerken yapabilecekleri en saygın mesleği tercih ettikleri ifade edilmiştir. Bu uzun süreçte ilk feda edilenin ise hayal edilen meslek olduğu ifade edilmiştir.

Çalışma boyunca, Linda Gottfredson'un kuramındaki cinsiyet, saygınlık ve çalışma alanı ile ilgili paralel sonuçlar elde edilmiştir.

Cinsiyet ile ilgili bulgular incelendiğinde dikkat çekici bir durum göze çarpmaktadır. Katılımcıların %95'i cinsiyet ve meslek seçiminde cinsiyet faktörünün önemsiz olduğunu ifade etmiştir. Fakat seçtikleri bölümlere dikkat edildiğinde bütün katılımcıların, algılanan toplumsal cinsiyet rollerine göre mesleklerini seçtikleri görülmüştür. Ayrıca çalışmayı detaylandırmak için cinsiyet ve meslek ilişkisine dair yöneltilen alt sorulara verilen cevaplar incelendiğinde ise katılımcıların çoğunun meslekleri cinsiyetlere göre kategorize ettiği gözlemlenmiştir. Bu bağlamda kuramın öngördüğü üzere meslek seçiminde cinsiyet faktörünün etkili olduğuna dair görüş hakkında çalışmamız ile desteklenen sonuçlar elde edilmiştir.

Saygınlık ölçütü ve meslek seçimi arasındaki ilişki hakkında katılımcılar olumlu düşünmediklerini ve ilişkili olmadığını ifade etmişlerdir. Yine de katılımcıların %40'ı doktorluğu en saygın meslek olarak gördüklerini ifade ederken %40'ı ise tüm mesleklerin saygın meslekler olduğunu ifade etmişlerdir. Elde edilen bulgular bağlamında zirve meslekler algısının değişmeye başladığı düşünülmüştür. Bu durumu postmodern dönemin bir yansıması olarak da yorumlayabilmek mümkün olmuştur. Büyük parçaların yerine küçük parçaların da önemli olduğu, çoğunluk algısı yerine azınlıkların da önem kazandığı dönemde; artık zirve mesleklerin değil tüm mesleklerin kendi içerisinde öneme haiz olduğu ifade edilebilir. Bununla birlikte katılımcılar, bireysel yaşamlarında saygınlık ile meslek seçiminin ilgisiz olduğunu beyan etmelerine rağmen katılımcıların çoğunluğu sosyal hayatta bu düşüncenin etkin ve önemli olduğu görüşünü paylaşmışlardır. Kuramın öngörüsü ise toplumda saygın mesleklerin bireyler tarafından gerçekleştirilmek istenilen hedeflerden olduğu varsayımı olmuştur. Bireysel olarak katılımcılar doğru bulmasalar da gerçek hayatta saygın mesleğin arzulandığı ve toplum tarafından saygınlık getirdiği görüşünü paylaşmışlardır. Çalışmada, meslek ve saygınlık ilişkisi arasında paralel sonuçlara ulaşılmıştır.

Çalışma alanı ile ilgili elde edilen bulgulara göre ise katılımcıların imkânlar dâhilinde seçimler yaptıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bireylerin sahip oldukları yetenekler kadar çevrelerindeki imkân veya imkânsızlıkların da seçimlerinde etkili olduğu sonucuna varılmıştır. Katılımcıların sadece %20'sinin hayal ettikleri meslek ile seçtikleri bölümün aynı olması da bu durumun varlığını güçlendirmiştir. Çalışmada, katılımcıların hayallerinin peşinden koşmaktansa gerçekçi seçimler ve tercihlerde bulunarak bir meslek

tercihinde buldukları sonucuna ulaşılmıştır. Bunun yanı sıra tercih edilen alanlar puan türüne göre incelendiğinde erkeklerin ağırlıklı olarak sayısal bölümleri tercih ettikleri ve kadın katılımcıların bazılarının ise erkek katılımcılardan farklı olarak sözel bölümleri tercih ettikleri görülmüştür. Ayrıca arzu edilen bölüm seçildiğinde mesleki bir beklenti geliştirildiği, arzu edilmeyen bölümün seçilmesi durumunda ise herhangi bir mesleki beklentinin geliştirilmediği elde edilen bir diğer sonuç olmuştur.

Kaynakça

- Bilgin, Arzu. "Kadınlarda Meslek Seçimi, Kimlik Gelişimi ve Psikolojik Ayrılma Arasındaki İlişkiler". *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13/1 (Kasım 2016).
- Buz, Sema. "Göçte Kadınlar: Feminist Yaklaşım Çerçevesinde Bir Çalışma". *Toplum Ve Sosyal Hizmet*, 18/2 (Ekim, 2007), 37-50.
- Creswell, John Ward, *Nitel Araştırma Yöntemleri Beş Yaklaşımına Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni*. Ankara: Siyasal Yayın Dağıtım, 4. Baskı, 2018.
- Çağlayan, Savaş. "Göç Kuramları, Göç Ve Göçmen İlişkisi". *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 17 (Aralık 2006), 67-91.
- Dinler, Caner - Hacifazlıoğlu, Özge. "Mülteci Çocukların İlköğretime Uyum Süreçleri: Tekirdağ İlinin Bir Okulundaki Öğretmenlerin ve Yöneticilerin Deneyimleri". *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8/6, (Aralık, 2020) 1717-1728. <https://doi.org/10.18506/anemon.671367>
- Erdoğan, Deniz. *Yerel Medyada Nefret Söylemi: Suriyeli Sığınmacıların Kilis Yerel Basınında Temsili*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi,, 2018. 245
- Eryetiş, Muharrem Vedat. Meslek Seçimi Ve Mesleki Rehberlik. *Anadolu Bil Meslek Yüksekokulu Dergisi* 44 (Ekim, 2016).
- Goode, William. *Topluluk İçinde Topluluk: Meslekler, Meslekler Ve Sosyoloji*. Der. ve Çev. Zafer Cirhinlioğlu, İstanbul: Gündoğan yayınları, 1997.
- "Göç Terimleri Sözlüğü", ed. Bülent Çiçekli PDF: Uluslararası Göç Örgütü, 2. Basım, 2009. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml31_turkish_2ndedition.pdf (Erişim 29 Ağustos 2024)
- Gökcan, Mahmure - Büyükgöze Kavas, Ayşenur. "Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyetin Rolü: Bir Ölçek Geliştirme Çalışması". *Kariyer Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*, 1/1 (Aralık, 2018), 48-67.
- Gülbahçe, Arzu. *Mesleki Olgunluk Düzeyleri Farklı Olan Öğrencilerin Sosyal Karşılaştırma Ve Benlik İmgelerinin İncelenmesi*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2007.

Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü (HBOGM) “Geçici Koruma Altında Bulunan (SURİYE) Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Eğitim Kademelerine Göre Okullaşma Oranları” (Erişim 29 Ağustos 2024). https://hbogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2022_01/26165737_goc2022sunu.pdf

Karacoşkun, Mustafa Doğan – Ateş, Mehmet. “Suriyeli Göçmen Lise Öğrencilerinin Meslek Tercihini Etkileyen Faktörler”. *Ortadoğu ve Göç*, 12/2 (Aralık, 2022), 312-344. <https://doi.org/10.31834/ortadoğuvegoc.1214236>

Kesgin, Bedrettin. “Geçicilikten Kalıcılığa Suriyeli Göçmenler ve Uyum Sorunu”. *Anasay/19* (Şubat, 2020), 29-49. <https://doi.org/10.33404/anasay.1034459>

Koytak, Elyesa. “Meslek Sosyolojisinde Teorik Yaklaşımlar”. *Journal of Economy Culture and Society Özel Sayı 1 / Supplement 1* (Eylül 2020), 1-27.

Köksalan, Bahadır - Celkan, Hikmet. Y. “Mesleklerin Tanımlanması ve Sınıflandırılması Üzerine Bir Değerlendirme”. *Electronic Turkish Studies*, 13/19 (2018).

Koroğlu, Muhammet Ali - Dural, Fatma Nur. “Türkiye’ye Göç Etmis Suriyeli Kadınların Toplumsal Cinsiyete İlişkin Deneyimleri ve Sosyal Hizmet”. *Ufku Ötesi Bilim Dergisi*, 20/1 (Kasım 2020), 1-34.

Kuzgun, Yıldız. *Mesleki Rehberliğin Bireyin Yetenek Ve İlgilerine Uygun Meslekleri Tanımaya Etkisi*, Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları, 1982.

Lafçi, Kamber Tekin. “Gençlerin Meslek Seçiminde Karşılaştıkları Güçlükler Üzerine Bir Değerlendirme”. *USE Uluslararası Sosyoloji Ve Ekonomi Dergisi/1* (Haziran, 2018), 97-120.

Meyvacioğlu, Yıldız Kuzgun. “Benlik ve İdeal Benlik Kavramlarının "Tercih Edilen Meslek" Kavramı ile İlişkisi”. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 16/1(Eylül, 2019), 1-10. https://doi.org/10.1501/Egifak_0000000918

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), “Suriyeli Çocukların Eğitimi İçin Yol Haritası Belirlendi”. (Erişim 31 Ağustos 2024). <https://www.meb.gov.tr/suriyeli-cocuklarin-egitimi-icin-yol-haritasi-belirlendi/haber/11750/tr>

Özkan, Recep. “Göç Olgusu ve Toplumsal Yapıya Etkisi”. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 33/47 (Aralık, 2019), 127-145.

- Sarıkaya, Türkan - Khorshid, Leyla. "Üniversite Öğrencilerinin Meslek Seçimini Etkileyen Etmenlerin İncelenmesi: Üniversite Öğrencilerinin Meslek Seçimi". *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7/2 (Haziran, 2009), 393-423.
- Sunar, Lütfi. "Türkiye'de Mesleki İtibar: Dönüşen Çalışma Hayatı Ve Mesleklerin Sosyal Konumu". *Journal of Economy Culture and Society*, Özel Sayı 1 / Supplement 1(2020), 29-58. <https://doi.org/10.26650/JECS2020-0053>
- Şahin, Hatice - Kaya, Mahmut. "Harran Üniversitesi'ndeki Suriyeli Öğrencilerin Akademik Entegrasyon Süreçlerinin Analizi", *İnsan ve Toplum*, 11/3 (Eylül, 2021), 39-84.
- Şahutoğlu, Ali. *Suriyeli Göçmenlerin Harran'ın Sosyo- Ekonomik Yapısına Etkileri*. Kilis: Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2023.
- Şaşmaz, Mahmut Ünsal - Yayla, Yunus Emre. "Ekonomik Kalkınmanın Belirleyicilerinin Değerlendirilmesi: Ekonomik Faktörler". *International Journal of Public Finance*, 3/2 (Aralık, 2018), 249-268. <https://doi.org/10.30927/ijpf.463825>
- Tan, Hasan - Baloğlu, Mustafa. *Psikolojik danışma ve rehberlik*. Ankara: Nobel Yayın-Dağıtım, 4. Basım, 2013.
- Taş, İbrahim Ethem vd. "Türkiye'de Suriyeli Göçü Sonrası Geliştirilen Politikaların Kriz Yönetimi Bağlamında Değerlendirilmesi". *Şarkiyat* 14/3 (Ocak 2023), 1238-1255. <https://doi.org/10.26791/sarkiat.1126905>.
- Topcu, Emel - Büyükbeşe, Tuba. "Göç Bağlamında Toplumsal Uyum Göstergeleri". *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 12/1 (Nisan 2020), 23-34.
- Tuncel, Gökhan - Ekici, Süleyman. "Göçün Siyasal Etkisi: Suriyeli Göçmenlerin Türkiye Siyasetine Etkisi". *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi* 9/2 (Aralık 2019), 48-72. <https://doi.org/10.20493/birtop.648831>
- Tuzcuoğlu, Semai. "Meslek seçimi ve önemi". *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6/6 (Ekim, 2013), 265-280.
- Tüfek, Yusuf. *Gaziantep'teki Suriyeli sığınmacıların Türk eğitim sistemine entegrasyonunda yaşanan sorunlara ilişkin STK'ların görüşleri ve çözüm*

- önerilerinin incelenmesi*. Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2020.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) "İstatistiklerle Kadın, 2022" (Erişim 31 Ağustos 2024). <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Kadin-2022-49668>
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), "Aile Araştırmaları" (Erişim 31 Ağustos 2024) , <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Kadin-2022-49668>
- Uyguç, Nermin. "Cinsiyet, Bireysel Değerler Ve Meslek Seçimi". *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18/1 (Temmuz, 2016), 93-104.
- Ültay, Eser vd., "Sosyal Bilimlerde Betimsel İçerik Analizi", *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi* 10 (Ağustos, 2021), 188-201. <https://doi.org/10.21733/ibad.871703>
- Yalçın, Cemal. *Göç sosyolojisi*. Ankara: Anı Yayıncılık, 1. Basım, 2004.
- Yeşilyaprak, Binnur. "Mesleki Gelişim Kuramları Üzerine Eleştirel Bir Değerlendirme" . *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal* 2/6 (Şubat, 1995), 43-49
- Yıldırım, Ali - Şimşek, Hasan. *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 12. Baskı, 2018.